

Araştırma Makalesi–Research Paper

YETİŞKİN BİREYLERİN COVID-19 HASTALIĞI VE COVID-19 AŞISINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF VIEWS ON COVID-19 DISEASE AND COVID-19 VACCINE IN
ADULTS

Zuhal EMLEK SERT¹, Sevcan TOPÇU¹, Elif ÇAVUŞ²

Özet

Bu araştırmanın amacı yetişkin bireylerin Covid-19 hastalığı hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları ile Covid-19 aşısı yaptırma niyetlerinin belirlenmesidir. Kesitsel çalışma İzmir ili Bornova ilçesinde Nisan-Haziran 2021 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini araştırmaya katılmayı kabul eden, 18 yaş ve üzeri 270 yetişkin birey oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından konu ile ilgili literatür incelenerek oluşturulan anket formu ile toplanmıştır. Anket formu bireylerin sosyo-demografik özellikleri (sekiz soru), Covid-19'a yönelik bilgi (11 soru), tutum (altı soru) ve uygulamaları (sekiz soru) ile Covid-19 aşısı yaptırma niyetini değerlendiren (1 soru) toplam 34 sorudan oluşmaktadır. Araştırma kapsamına alınan kadınların yaş ortalaması 35.49±12.24, erkeklerin yaş ortalaması 38.79±12.83 olup, % 56.3'ü kadın, % 43.7'si erkektir. Araştırma sonucunda yetişkin bireylerin bilgiye yönelik ifadelerin tümünde % 90'nın üzerinde doğru bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak Covid-19 bilgisine yönelik bu oran, tutum ve davranışlar düzeyinde önemli ölçüde düşmektedir. Yetişkin bireylerin % 35.6'sı aşı yaptırmayı düşünmemektedir. Sonuç olarak yetişkin bireylerin Covid-19 konusunda bilgi düzeylerinin yeterli olduğu ancak bu bilginin tutum ve davranışlara yansımadağı saptanmıştır. Bu nedenle bireylerin Covid-19 hastalığına karşı doğru uygulamaları kullanmalarını teşvik edici girişimler gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Bağışıklama, Bilgi, Tutum, Davranış

Abstract

The aim of this study is to determine the knowledge, attitudes and behaviors of adult individuals about Covid-19 disease and their status of getting Covid-19 vaccine. A cross-sectional study was carried out in Bornova district of Izmir between April-June 2021. The sample of the study consisted of 270 adult individuals aged 18 and over who agreed to participate in the study. The data were collected by the researchers with a questionnaire form, which was created by examining the literature on the subject. The questionnaire consists of 34 questions and expressions evaluating the socio-demographic characteristics of individuals (eight questions), knowledge about Covid-19 (11 questions), attitudes (six questions) and practices (eight questions), and their intention of getting Covid-19 vaccine (one question). The mean age of the women included in the study was 35.49±12.24, the mean age of the men was 38.79±12.83, 56.3% of them were female and 43.7% of them were men. As a result of the research, it has been determined that adult individuals have more than 90% correct information in all statements about information. However, this rate drops substantially at the level of attitudes and behaviors. 35.6% of adult individuals do not think about getting vaccinated. As a result, it has been determined that the knowledge level of adult individuals about Covid-19 is sufficient, but this knowledge is not reflected in attitudes and behaviors. For this reason, it is recommended to take initiatives to encourage individuals to use the right practices against Covid-19 disease.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Immunization, Knowledge, Attitude, Behaviour.

Geliş Tarihi (Received Date): 06.10.2021, Kabul Tarihi (Accepted Date):15.03.2022, Basım Tarihi (Published Date):31.05.2022 ¹Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi. Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye, ²Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir, Türkiye. **E-mail:** sevcan.topcu@hotmail.com, **ORCID ID's:** Z.E.S.; <https://orcid.org/0000-0002-2809-5617>, S.T.; <https://orcid.org/0000-0002-6228-1720>, E.Ç.; <https://orcid.org/0000-0002-7302-8325>.

1. GİRİŞ

2019 yılında başlayan ve 11 Mart 2020’de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak ilan edilen Covid-19 hastalığı, tüm dünyada hala hızla devam eden yayılımı nedeni ile ulusal ve uluslararası boyutta bir halk sağlığı acil durumu olmaya devam etmektedir. Bu durum aynı zamanda küresel boyutta da, hastalık yüküne neden olmaktadır. Eylül (2021) itibari ile tüm dünyada 200 milyonun üzerinde Covid-19 vakasının bulunduğu ve 4.3 milyondan fazla kişinin öldüğü bilinmektedir (WHO, 2021). Yapılan çalışmalar Covid-19 geçiren bireylerde iyileşmeden sonraki süreçte bile oldukça geniş kapsamlı sekellerin olduğunu, hastaneden taburcu olan Covid-19 vakalarının dörtte üçünde ise hastalığa bağlı semptomların devam ettiğini göstermektedir (Yan ve ark., 2021, ss. 404-406; Huang ve ark., 2021, ss. 745-758; Wu ve ark., 2021, ss. 747-754).

Hastalığa karşı mevcut önlemler, bulaşmayı kontrol etmeyi amaçlamaktadır ve temel olarak el hijyeni, sosyal mesafe ve maske kullanımına yönelik bireysel ve toplum düzeyindeki eylemleri içermektedir (Abel & McQueen, 2020, ss. 231). Daha önce karşılaşılan bulaşıcı hastalık vakaları sırasında da benzer şekilde hijyene yönelik önlemler teşvik edilmiş ve hastalığın yayılımının sınırlandırılmasında da başarılı olmuştur (Vally, 2020, ss. 67-73). 2002 yılında ortaya çıkan SARS salgını ve birkaç yıl sonra ortaya çıkan domuz gribi salgınları sırasında yürütülen çalışmalar toplumun salgına yönelik algılarının önerilen kurallara uyup uymamayı belirlemede önemli bir faktör olduğunu göstermektedir (Leung ve ark., 2004, ss. 1033-1041; Rubin ve ark., 2009, ss. 339). Bireyler spesifik olarak bir davranışın enfeksiyonu önlemede etkili olabileceğini algıladıkları, hastalıktan etkilenebileceklerine, hastalığın ciddi ve yaşamı tehdit eden sonuçları olduğuna inanırlarsa koruyucu önlemleri uygulamaktadır (Rubin ve ark., 2009, ss. 339; Lau ve ark., 2007, ss. 1-12). Harper, Stachell, Fido, Latzman (2020) tarafından yapılan çalışmada bireylerde Covid-19’a yakalanma algısı yüksekse el yıkama ve sosyal mesafe gibi koruyucu davranışları uygulama eğiliminin attığı saptanmıştır (Harper ve ark., 2020, ss.1-14).

Ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte bu önlemlere ek olarak karantina önlemleri, okulların kapatılması ve uzaktan eğitime geçilmesi, işyerlerinde çalışan sayısının azaltılarak uzaktan çalışmanın yaygınlaştırılması gibi önlemlerde hastalığın yayılımını önlemek için kullanılmıştır (Vally, 2020, ss. 67-73). Covid-19 aşısının geliştirilmesi ile birlikte yine ülkelere göre değişen stratejiler (risk gruplarının öncelikli aşılması vb.) ile bağışıklama programları yürütülmeye başlanmıştır. Ancak dünya genelinde yürütülecek geniş çaplı bir Covid-19 aşı kampanyasının bu salgından kurtulmanın tek yolu olduğu düşünülmektedir. Aşılama ile; hastalığın önlenmesi, hastalığın şiddetinin ve ölüm oranının azaltılması, pandeminin Ulusal Sağlık Sistemi ve ekonomi üzerindeki olumsuz etkisinin ortadan kaldırılması mümkündür (Dula ve ark., 2021, ss. 1-10). Aşılar güvenli bir şekilde bağışıklık yanıtı oluşturmak için üretilmiş ve her ülke kendi toplumuna uygun bir aşı protokolü hazırlayarak, aşıları uygulamaya başlamıştır. Ülkemizde ise Ocak 2021’den itibaren risk grupları doğrultusunda aşılama başlatılmıştır. İlk olarak inaktif Covid-19 aşıları ile başlayan bağışıklama programına daha sonra Covid-19 mRNA aşısı da eklenmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu, 2021; TC. Sağlık Bakanlığı Covid Aşısı Bilgilendirme Platformu, 2021). Aşılar çocuk ve erişkin sağlığını korumada bulaşıcı hastalıkları önlemede maliyet ve güvenilirlik açısından 20. yüzyılın en önemli ve en etkili halk sağlığı uygulamalarından biridir (Helps ve ark., 2019, ss. e026299; Arisoy ve ark., 2015, ss. 1-11).

Pandemiyle baş edebilmede alınan tedbirlere birey ve toplum olarak uyulması büyük önem taşımaktadır. Bireylerin ve toplumun Covid-19 hakkında doğru bilgilere sahip olmaları, bu doğru bilgiler ışığında davranış geliştirebilmeleri pandemi ile baş etmeyi kolaylaştıracaktır (Gılıç ve ark., 2009, ss. 237-241). Bu nedenle bireylerin Covid-19'a yönelik bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemek, birey ve toplumun bilgi gereksinimlerini belirleyebilmek için bu tür araştırmaların planlanarak uygulanması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; yetişkin bireylerin Covid-19 hastalığı hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları ile Covid-19 aşısı yaptırma niyetlerinin belirlenmesidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yeri, Zamanı ve Tipi

Bu kesitsel çalışma yetişkin bireylerin Covid-19 hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi, Covid-19 aşısı yaptırma niyetlerinin belirlenmesi amacı ile 01 Nisan-30 Haziran 2021 tarihleri arasında İzmir ili Bornova ilçesinde yürütülmüştür.

2.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın evrenini İzmir'in Bornova ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde G-Power istatistiksel analiz programı kullanılmış, $\alpha:0.05$, $\beta:0.20$, ve $d:0.05$ için örneklem büyüklüğü 256 olarak hesaplanmıştır. Etki büyüklüğünün (d) belirlenmesinde Mohammed ve ark. (2021) tarafından yürütülen çalışma kullanılmıştır (Mohammed ve ark., 2021, ss. 1-7). Araştırmanın örneklemini İzmir ili Bornova ilçesinde yaşayan, araştırmaya katılmayı kabul eden 18 yaş ve üzeri 270 yetişkin birey oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Aracı

Veriler araştırmacılar tarafından konu ile ilgili literatür incelenerek hazırlanmış sorulardan oluşan anket formu ile toplanmıştır. Anket formu bireylerin sosyo-demografik özelliklerini değerlendiren tanıtıcı bilgi formu (sekiz soru), Covid-19'a yönelik bilgi (11 soru), tutum (altı soru), uygulamaları (sekiz soru) ve Covid-19 aşısı yaptırma niyetini değerlendiren bir soru olmak üzere toplam 34 sorudan oluşmaktadır. Anket formunda yer alan Covid-19 yönelik bilgi, tutum, uygulama ve Covid-19 aşısı yaptırma niyetini değerlendiren sorular için alanında uzman sekiz akademisyenden görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda sorular düzenlenmiş ve Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) 0.97 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada yer alan tüm bireylere araştırmanın amacı açıklanarak onamları alınmıştır. Anket formundaki sorular, araştırmacılar tarafından sorularak yüz yüze görüşme tekniği ile maske ve sosyal mesafe kuralları dikkate alınarak İzmir'in İzmir İli Bornova İlçesi'nde yetişkin bireylerin yoğun olarak bulunduğu caddelerde (Cumhuriyet Meydanı, Bornova Büyük Park, Bornova Küçük Park, Bornova Metro Ege Üniversitesi Hastanesi Otobüs Durakları vb.) toplanmıştır.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın verilerinin analizinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 20.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan bireylerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bilgiler, sayı ve yüzde dağılımı kullanılarak gösterilmiştir. Covid-19'a yönelik bilgi, tutum ve davranışların değerlendirilmesinde sayı ve yüzdeler, Covid-19 aşısı yaptırma niyeti ile sosyo-demografik değişkenlerin karşılaştırılmasında ise ki-kare analizi kullanılmıştır.

2.6. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma verileri toplanmadan önce Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulundan yazılı izin (Onay Kararı 21-5T/104) ve katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Tanımlayıcı ve ilişki belirleyici nitelikte olan çalışmanın evreni, Artvin Çoruh Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda 2019-2020 eğitim öğretim yılında aktif olarak öğrenim gören 800 kız öğrenciden oluşmaktadır. Bilinen evrenden herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmemiş olup araştırma kriterlerine uygun 716 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırmaya dâhil edilme kriterleri sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencisi olmak, 18 yaşından büyük olmak, iletişim problemi bulunmamak ve çalışmaya katılmaya gönüllü olmaktır.

3. BULGULAR

Araştırmada yer alan katılımcıların yaş ortalaması 36.93 ± 12.58 'dir ve % 62.6'sı evlidir. Yetişkin bireylerin % 77.8'i çalışmakta olup, % 52.6'sının geliri giderinden azdır. Katılımcıların % 32.2'si sigara, %19.6'sı alkol kullanmakta ve % 18.9'unun kronik bir hastalığı bulunmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları (n=270)

Sosyo-Demografik Özellikler	Sayı	(%)
Cinsiyet		
Kadın	152	56.3
Erkek	118	43.7
Medeni Durum		
Evli	169	62.6
Bekar	101	37.4
Çalışma Durumu		
Evet	210	77.8
Hayır	60	22.2
Gelir Durumu		
Gelir gidere denk	112	41.5
Gelir giderden fazla	16	5.9
Gelir giderden az	142	52.6

Sigara Kullanımı		
Evet	87	32.2
Hayır	183	67.8
Alkol Kullanımı		
Evet	53	19.6
Hayır	217	80.4
Kronik Hastalık Öyküsü		
Evet	51	18.9
Hayır	219	81.1
Toplam	270	100

Katılımcıların Covid-19'a yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının dağılımları Tablo 2'de verilmiştir. Yetişkin bireylerin Covid-19'a yönelik bilgilerini belirlemeye çalışan ifadelerden tüm katılımcılar tarafından doğru olarak kabul edilen (% 100) "Maske kullanmak, el hijyenine dikkat etmek ve sosyal mesafe kurallarına uymak Covid-19'dan korur" ifadesi olmuştur. İkinci sırada en yüksek oranda doğru olarak kabul edilen (% 99.6); "Enfekte kişilerle temas eden bireyler karantina altında tutulmalıdır" ifadesi olmuştur. "Yaşlılar veya kronik hastalığı olanlarda hastalık daha da kötüleşebilir" ifadesi de % 99.3 oranında doğru olarak kabul edilmiştir. Covid-19 hastalığına karşı bir aşı olmadığını kabul edenlerin oranı % 1.9 olup, % 19.7'si ise bu konuda emin olmadığını belirtmiştir. Bu sonuç daha bilgi düzeyinde bile bazı bireylerin aşının varlığını bile kabul etmediğini göstermektedir. "Sigara içmek Covid-19 hastalığının daha ağır geçirilmesine neden olur" ifadesi katılımcılar tarafından en düşük (% 87.4) olarak doğru kabul edilen ifadedir (Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların Covid-19'a Yönelik Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Dağılımı (n=270)

Katılımcıların Covid-19'a yönelik bilgileri	Evet		Hayır		Emin Değilim	
	n	%	n	%	n	%
Covid-19'un etkeni virüstür.	266	98.5	1	0.4	3	1.1
Yaşlılar veya kronik hastalığı olanlarda hastalık daha da kötüleşebilir.	268	99.3	2	0.7	0	0
Sigara içmek Covid-19 hastalığının daha ağır geçirilmesine neden olur.	236	87.4	10	3.7	24	8.9
Hastalık belirtisi göstermeyen Covid-19 vakaları enfeksiyonu başkalarına bulaştırabilir.	263	97.4	4	1.5	3	1.1
Hastalık, enfekte bir bireyin damlacıkları yoluyla bulaşabilir.	262	97.0	0	0	8	3.0
Çocukların ve genç yetişkinlerin de önleyici tedbirlere ihtiyacı vardır.	262	97.0	3	1.1	5	1.9
Covid-19 tanısında nazofaringeal sürüntü testi uygulanır.	260	96.3	3	1.1	7	2.6

Yetişkin bireylerin Covid-19 hastalığı ve Covid-19 aşısına yönelik görüşlerinin

değerlendirilmesi

Emlek Sert ve ark.

Covid-19 aşısı vardır.	246	91.1	5	1.9	19	7.0
İzolasyon ve destekleyici tedavi enfeksiyonun yayılmasını kontrol etmede etkili önlemlerdir.	266	98.5	2	0.7	2	7.0
Enfekte kişilerle temas eden bireyler karantina altında tutulmadır.	269	99.6	1	0.4	0	0
Maske kullanmak, el hijyenine dikkat etmek ve sosyal mesafe kurallarına uymak Covid-19'dan korur.	270	100.0	0	0	0	0
Katılımcıların COVID-19'a yönelik tutumları						
Evde kalmak ve kalabalık yerlerden uzak durmak enfeksiyonu önlemeye yardımcı olur.	231	85.6	15	5.6	24	8.9
Sağlık Bakanlığı'nın hastalık hakkındaki klavuz, rehber ve bilgilendirmelerini takip ediyorum	241	89.3	24	8.9	5	1.9
Ellerimizi en az 20 saniye sabunla yıkamak veya alkolle ovma gereklidir.	257	95.2	4	1.5	9	3.3
Enfeksiyonu önlemek için 1.5-2 metrelik fiziksel mesafeyi korumak gereklidir	246	91.1	2	0.7	22	8.1
Bağışıklık sistemini geliştirmenin enfeksiyon kapmayı önlemek için iyi bir seçenek olduğuna inanıyorum.	236	87.4	11	4.1	23	8.5
Yeterli ve dengeli beslenmenin Covid-19'dan koruyabileceğini düşünüyorum.	230	85.2	16	5.9	24	8.9
Katılımcıların COVID-19'dan korunmaya yönelik davranışları						
Ellerinizi sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkıyorum	247	91.5	10	3.7	13	4.8
Sosyal mesafeye dikkat ediyorum	239	88.5	14	5.2	17	6.3
Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınıyorum.	236	87.4	12	4.4	22	8.1
Dışarıda elleriimle gözlerime, ağızma ve burnuma dokunmaktan kaçınıyorum	230	85.2	20	7.4	20	7.4
Yurt içi ve yurt dışı seyahatlerimi iptal ediyorum/erteliyorum.	224	83.0	19	7.0	27	10.0
Bol sıvı tüketmeye, dengeli beslenmeye ve uyku düzenime dikkat ediyorum.	236	87.4	21	7.8	13	4.8
Ateş, öksürük ve nefes darlığım varsa, maske takarak bir sağlık kuruluşuna başvururum.	259	95.9	10	3.7	1	0.4
Dışarı çıkarken maske kullanırım.	266	98.5	4	1.5	0	0

Katılımcıların Covid-19'a yönelik tutumları değerlendirildiğinde en yüksek oranda doğru cevaplandırılan (% 95.2) “Ellerimizi en az 20 saniye sabunla yıkamak veya alkolle ovma gereklidir” ifadesi olmuştur. “Enfeksiyonu önlemek için 1.5-2 metrelik fiziksel mesafeyi korumak gereklidir” ifadesi katılımcıların % 91.1'i tarafından doğru olarak ifade edilmiştir. Bu bölümde en düşük oranda bilinen ifadeler ise sırasıyla; “Yeterli ve dengeli beslenmenin Covid-19'dan koruyabileceğini düşünüyorum” (% 85.2) ve “Evde kalma ve kalabalık yerlerden uzak durmanın enfeksiyonu önlemeye yardımcı olacağına katılıyorum” (%

Yetişkin bireylerin Covid-19 hastalığı ve Covid-19 aşısına yönelik görüşlerinin

değerlendirilmesi

Emlek Sert ve ark.

85.6) ifadeleri olmuştur. Katılımcıların hastalığa karşı tutumları hastalıktan korunmada ve bulaşıcılığın artmasında etkilidir ve bu konuda bireylerin bilgilendirilmesi gerekmektedir (Tablo 2).

Katılımcıların Covid-19'a yönelik davranışları değerlendirildiğinde en yüksek oranda doğru olarak gerçekleştirilen davranışlar; dışarı çıkarken maske kullanma (% 98.5) ve ateş, öksürük, nefes darlığı varsa, maske takarak bir sağlık kuruluşuna başvurma (% 95.9) davranışları olmuştur. Hastalığın bulaşmasının önlenmesinde çok önemli bir davranış kuralı olan sosyal mesafe ise katılımcıların % 88.5'i tarafından davranış olarak gerçekleştirilmektedir.

Katılımcıların Covid-19 aşısı yaptıрма niyetine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde ise % 64.6'sı risk gruplarına göre sıra kendilerine geldiğinde Covid-19 aşısı yaptırmayı düşündüğünü, % 35.6'sı ise Covid-19 aşısı yaptırmayı düşünmediğini ifade etmiştir. Tablo 3'te katılımcıların bazı özellikleri ile aşı yaptıрма niyetleri karşılaştırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda cinsiyet, sigara kullanma durumu ile aşı yaptıрма niyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 3: Katılımcıların Bazı Özellikleri ile Aşı Yaptırma Niyetlerinin Karşılaştırılması

Değişkenler	Aşı Yaptırma Niyeti						X ²	p	
	Evet		Hayır		Toplam				
	n	%	n	%	n	%			
Cinsiyet									
Kadın	108	62.1	44	54	152	56.3	6.628	0.01	
Erkek	66	37.9	52	42	118	43.7			
Yaş Grubu									
18-28	50	28.7	41	42.7	91	33.7			
29-39	55	31.6	25	26	80	29.6	8.571	0.07	
40-50	38	21.8	15	15.6	53	19.6			
51-61	19	10.9	12	13.5	32	11.9			
62 ve üzeri	12	6.9	2	2.1	14	5.2			
Gelir Durumu									
Gelir gidere eşit	80	46	32	33.3	112	41.5	6.00	0.05	
Gelir giderden fazla	7	4	9	9.4	16	5.9			
Gelir giderden az	87	50	55	57.3	142	52.6			
Sigara Kullanımı									
Evet	48	27.6	39	40.6	87	32.2	4.81	0.02	
Hayır	126	72.4	57	59.4	183	67.8			
Alkol Kullanımı									
Evet	31	17.8	22	22.9	53	19.6	1.02	0.31	

Hayır	143	82.2	74	77.1	217	80.4		
Kronik Bir Hastalığı Olma Durumu								
Evet	38	21.8	13	13.5	51	18.9	1.02	0.31
Hayır	136	78.2	83	86.5	219	81.1		

4. TARTIŞMA

Covid-19'un yeniliği ve belirsizlikleri, sağlık yetkililerinin halkı hazırlamak için uygun stratejiler planlamasını zorlaştırmaktadır. Bu çabalara rehberlik için, nüfusun hastalık hakkındaki bilgi, bakış açısı ve davranışlarını değerlendirmek önem taşımaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların Covid-19'a yönelik bilgi-tutum ve davranışlarına göre dağılımları incelendiğinde; bilgiye yönelik ifadelerin tümünde % 90'nın üzerinde doğru bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak katılımcılar % 90 oranında doğru bilgiye sahipken, tutum ve davranışlar düzeyinde bu oranın önemli ölçüde düştüğü görülmektedir. Katılımcılar Covid-19 hakkında doğru bilgilere sahip olmalarına karşın bu doğru bilgileri hayata geçirememekte ve bu nedenle uygulama yetersiz kalmaktadır. Örneğin bilgi ifadelerinden "Maske kullanmak, el hijyenine dikkat etmek ve sosyal mesafe kurallarına uymak Covid-19'dan korur" ifadesi katılımcıların tamamı tarafından doğru olarak bilindiği halde, davranış düzeyinde bu oran azalmaktadır. Bilgi düzeyinde katılımcıların % 91.1'i Covid-19 aşısının olduğunu bilmesine karşın, sadece % 64.4'ü Covid-19 aşısı yaptırma niyetinin olduğunu ifade etmektedir.

Dünyada Aralık 2021 tarihi itibari ile Covid-19 aşıları tamamlanan kişi sayısı % 44.29'iken, ülkemizde bu sayı % 60.91'dir (WHO, 2021). Feleszko ve ark. (2021) tarafından 21 ülkede Covid-19 aşılara yönelik tutumların değerlendirildiği çalışmada uygulanan tüm aşılara karşı belirlenen tereddüt oranlarının Covid-19 aşısı tereddütü oranları ile paralellik gösterdiği hatta ülkelerin çoğunda Covid-19 aşısına yönelik tereddütün daha yüksek olduğu bulunmuştur. (Feleszko ve ark, 2021, ss.1-8). Çalışmada Covid-19 aşısına yönelik en yüksek tereddüt oranına sahip ülkenin ise % 44 ile Türkiye olduğu bulunmuştur (Feleszko ve ark, 2021, ss.1-8). Toplumun bir bulaş hastalığa karşı yüksek oranlarda bağışıklık geliştirmesi diğer bireylerin bu hastalığa karşı dolaylı olarak korunmasını ifade eder ve bu durum sürü bağışıklığı olarak adlandırılır. Bu nedenle toplumda ne kadar fazla birey aşılanırsa sürü bağışıklığı oluşturma oranı da o kadar artar (Bulut, 2020, ss.63-66). Ancak bu çalışmadan elde edilen veriler bireylerin % 35.6'sının aşı yaptırmayı düşünmediğini sadece % 64.4'ünün aşı yaptırmayı düşündüğünü göstermektedir. Bu oran covid-19 hastalığına karşı bir sürü bağışıklığı oluşturmanın kısa vadede mümkün olmadığını da göstermektedir.

Aşı kabulü veya aşı reddi birçok faktörden etkilenebilmektedir. Green ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu araştırma sonucunda erkeklerin kadınlara göre aşı yaptırmayı daha çok istediği bulunmuştur (Green ve ark., 2021, ss. 1-12). El-Elimat ve arkadaşlarının (2021) yapmış olduğu araştırma sonucunda da erkeklerin kadınlara kıyasla Covid-19 aşılarını (OR = 2.488, 95CI% = 1.834-3.375, p < .001) kabul etme olasılıkları daha yüksek bulunmuştur (El-Elimat

ve ark., 2021, ss. e0250555). Bu çalışmada ise önceki çalışmalardan farklı olarak kadınların Covid-19 aşısı yaptıрма niyetleri erkeklerden daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$).

Schwarzinger ve arkadaşlarının (2021) Fransa'da erişkinlerde yapmış oldukları çalışmanın sonucunda katılımcıların % 29.4'ünde aşı reddi tespit edilmiştir (Schwarzinger ve ark., 2021, sse210-e221). Günay ve ark. tarafından (2021) yapılan araştırma sonucunda; Covid-19 hastalarında özellikle nefes darlığı semptomunun sigara içenlerde daha fazla olduğu ve oksijen tedavisine gereksinimin tütün kullanımına bağlı olarak anlamlı olarak artabileceği saptanmıştır (Günay ve ark., 2021, ss.22-31). Patanavanich ve Glantz'ın (2020) çalışmasında da benzer olarak sigara içme öyküsünün Covid-19 hastalık gelişme riskini 14.28 kat artırdığı bulunmuştur (Patanavanich & Glantz, 2020, ss.1-16). Sigara içmek bronşiolit (genellikle asemptomatik), çeşitli pnömoni türleri, kronik bronşit, pulmoner amfizem, tüberküloz ve akciğer kanserleri ile ilişkilidir ve akciğer fonksiyonunda düşüşe neden olmaktadır. Dolayısıyla sigara içmek akciğer hasarı riskini artırmaktadır (Silva ve ark., 2020, ss. 1-4). Tüm bu bilgiler ışığında sigara içme Covid-19 hastaları için bir risk faktörü olarak görülmektedir (Günay ve ark., 2021, ss.22-31). Zhang ve arkadaşlarının, (2021) araştırma sonucuna göre ise; sigara içme öyküsü ile Covid-19 hastalığını geçirme şiddeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Zhang ve ark., 2021, ss. 1-11). Adrish ve ark. (2020) tarafından yapılan çalışmada ise; sigara içenlerde Covid-19 a bağlı mortalite oranı % 39 iken, sigara içmeyenlerde % 31 olarak saptanmıştır (Adrish ve ark., 2020, ss. 1-6). Sonuç olarak, sigara içmek Covid-19 hastalarında ciddi ve kritik sonuçlarla ilişkilidir ve mekanik ventilasyonla olmasa da yoğun bakım ünitesine kabul ve mortalite riskini artırmaktadır. Buna rağmen sigara içenlerin aşı olmaya olumlu yaklaşmalarının riski arttıracığı düşünülmektedir. Bu nedenle sigara kullanan bireylerin aşı kabulünde daha hassas olması ve aşılarını zamanı geldiğinde yaptırmaları hastalığın yıkıcı ve olumsuz etkilerinden korunmada büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma da sigara kullanımı ile aşı yaptıрма niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmış ve sigara içmeyenlerin aşılarmaya daha olumlu baktığını göstermiştir ($X^2 = 1.020$, $p = 0.312$).

Sağlık eğitimi ve öğretimi, hemşirelik uygulamasının merkezinde ve hemşirenin hayati rolüdür. Hemşireler, birey ve toplumun sağlıklarını korumalarına yardımcı olurken, onlarla ve aileleriyle bilgi paylaşarak ve sağlık sorunlarını açıklayarak onları hastalıklarıyla başa çıkmaları için güçlendirerek önemli farklar yaratabilirler (Kaya, 2009, ss.19-23). Sağlık eğitimi birey, aile ve topluma yönelik bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılmasında da oldukça etkilidir (Kaya, 2009, ss.19-23). Tüm bu bulgular doğrultusunda; topluma ve bireye yirmi dört saat bakım ve tedavi hizmeti sunan, aynı zamanda bireyin en kısa sürede ulaşabileceği bir sağlık profesyoneli olan hemşirelerin bu konuda duyarlı olmaları bireysel ve toplumsal düzeyde Covid-19 hakkında eğitim ve bilgilendirme yapmaları, aynı zamanda bu konuda bireylere rol model olmaları önem taşımaktadır. Özellikle araştırmalar sonucunda yüksek oranda risk altında olduğu kanıtlanan sigara içen bireylerin acilen Covid-19'dan korunmada ve hastalığın seyrinde aşılmanın ne derece önemli olduğu hakkında bilgilendirilmeleri kaçınılmazdır ve bu konuda hemşirelerin eğitici rolü büyük önem arz etmektedir. Hemşireler tarafından bireylere ve topluma yapılacak eğitim uygulamaları ile aşılarmaya uyum ve memnuniyetin artacağı, bakım ve tedavi masraflarının düşeceği, morbidite ve mortalitenin azaltılacağı ve dolayısı ile yaşam kalitesinin yükseleceği düşünülmektedir.

5. SONUÇ

Yetişkin bireylerin Covid-19 hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonucunda katılımcıların bilgi düzeylerine yönelik sorulara doğru cevap verme oranı yüksek olmasına karşın bu bilginin tutum ve davranışlara yansımadağı ve doğru cevap verme oranlarının tutum ve davranışlar bölümünde azaldığı saptanmıştır. Yetişkin bireylerin aşılama yönelik görüşleri değerlendirildiğinde ise % 35.6 oranında aşı vurulmaya olumlu bakmadıkları ve bu düzeyin toplumsal bağışıklığı tehdit edebileceği belirlenmiştir.

Toplum sağlığını tehdit eden bulaşıcı hastalıklardan korunmada bireylerin kendilerini hastalıklardan koruyabilecek bilgiye sahip olabilmeleri ve bu bilgiyi davranışa dönüştürebilmeleri için sağlık eğitimi en önemli gereksinimlerden birisidir. Bu nedenle toplumun ve bireylerin bilgilendirilmesinde hemşireler ve özellikle birinci basamak sağlık kurumlarında çalışan hemşireler anahtar rol oynamaktadır.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/ayni yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.Yazarlar, çalışmaya katılan tüm katılımcılara teşekkür etmektedir.

6. KAYNAKLAR

Abel D. McQueen. (2020) The COVID-19 pandemic calls for spatial distancing and social closeness: not for social distancing! Int J Publ Health, 65:231.

Adrish M, Chilimuri S, Mantri N, Sun H, Zahid M, Gongati S, Fortuzi K, Jog AP, Purmessur P, Singhal R. (2020) Association of smoking status with outcomes in hospitalised patients with COVID-19. BMJ Open Resp Res, 1-6. doi:10.1136/bmjresp-2020-000716

Arısoy ES, Çiftçi E, Hacımustafaoğlu M, Kara A, Kuyucu N, Somer A, Vardar F. (2015) Clinical practical recommendations for Turkish national vaccination schedule for previously healthy children (National Vaccination Schedule) and vaccines not included in the schedule. J Pediatr Inf, 9(1):1-11.

Bulut V. (2020) COVID-19 ve sürü bağışıklığı. Atak Yücel A, editör. İmmünoloji ve COVID-19. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri, p.63-6.

Dula J, Mulhanga A, Nhanombe A, Cumbi L, Júnior A, Gwatsvaira J, Fodjo JNS, Villela EFM, Chicumbe S, Colebunders R. (2021) Article COVID-19 Vaccine Acceptability and Its Determinants in Mozambique: An Online Survey. Vaccines (Basel). 9(8):828, 1-10. doi: 10.3390/vaccines9080828.

El-Elimat T, AbuAlSamen MM, Almomani BA, Al-Sawalha NA, Alali FQ. (2021) Acceptance and attitudes toward COVID-19 vaccines: A cross-sectional study from Jordan. PLOS ONE. 16,4, e0250555; <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250555>

Yetişkin bireylerin Covid-19 hastalığı ve Covid-19 aşısına yönelik görüşlerinin

değerlendirilmesi

Emlek Sert ve ark.

Feleszko, W., Lewulis, P., Czarnecki, A., & Waszkiewicz, P. (2021). Flattening the curve of covid-19 vaccine rejection—An international overview. *Vaccines*, 9(1), 44.1-8

Gılıç E, Ceyhan O, Özer A. Niğde Doğumevi'nde doğum yapan kadınların aile planlaması konusundaki bilgi tutum ve davranışları. *Fırat Tıp Dergisi*. 2009;14(4): 237-241.

Green MS, Abdullah R, Vered S, Nitzan D. (2021) A study of ethnic, gender and educational differences in attitudes toward COVID-19 vaccines in Israel-implications for vaccination implementation policies. *Israel Journal of Health Policy Research*. 10(26):1-12

Günay S, Ünsal E, Argüder E, Kılıç H, Er M, Çelenk Ergüden H, Hezer H, Şengül Parlak E, Hancıoğlu Z, Akpınar E, Aykan FS, Ünsay Metan E, Dalkıran A, Kocaman Y, Karalezli. (2021) Tütün Bağımlılığının COVID-19 Ağırlığı Üzerine Etkisi The Effect of Tobacco Addiction on Severity of COVID-19 Disease. *İzmir Göğüs Hastanesi Dergisi*. 35(1):22-31. doi:10.5222/İGH.2021.53825.

Harper CA, Satchell LP, Fido D, & Latzman RD. (2020) Functional fear predicts public health compliance in the COVID-19 pandemic. *International journal of mental health and addiction*. 1-14.

Helps C, Leask J, Barclay L, et al. (2019) Understanding non-vaccinating parents' views to inform and improve clinical encounters: a qualitative study in an Australian community. *BMJ Open*, 9(5), e026299. Doi.org/10.1136/bmjopen-2018-026299.

Huang L, Yao Q, Gu X, Wang Q, Ren L, Wang Y, ... & Cao B. (2021) 1-year outcomes in hospital survivors with COVID-19: a longitudinal cohort study. *The Lancet*, 398(10302):747-758.

Kaya H. (2009) Sağlık Hizmetlerinde Hasta Eğitimi ve Hemşirenin Sorumlulukları. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 1,1,19-23

Lau JT, Kim JH, Tsui HY, & Griffiths S. (2007) Anticipated and current preventive behaviors in response to an anticipated human-to-human H5N1 epidemic in the Hong Kong Chinese general population. *BMC Infectious Diseases*. 7(1):1-12.

Leung GM, Quah S, Ho LM, Ho SY, Hedley AJ, Lee HP, & Lam TH. A tale of two cities: community psychobehavioral surveillance in Hong Kong and Singapore during the severe acute respiratory syndrome epidemic. *Infect Control Hosp Epidemiol*. 2004;25(12):1033-41.

Mohamed AAO, Elhassan EAM, Mohamed AO, Mohammed AA, Mahgoop MA, Sharif ME, ... & Malik EM. (2021) Knowledge, attitude and practice of the Sudanese people towards COVID-19: an online survey. *BMC Public Health*. 21(1),1-7.

Patanavanich R, Glantz SA. (2020) Smoking is Associated with COVID-19 Progression: A Meta-Analysis. *MedRxiv The Preprint Server for Health Sciences*. 1-16. doi: https://doi.org/10.1101/2020.04.13.20063669.

Yetişkin bireylerin Covid-19 hastalığı ve Covid-19 aşısına yönelik görüşlerinin

değerlendirilmesi

Emlek Sert ve ark.

Rubin GJ, Amlôt R, Page L, & Wessely S. (2009) Public perceptions, anxiety, and behaviour change in relation to the swine flu outbreak: cross sectional telephone survey. *Bmj*. 2009; 339.

Schwarzinger M, Watson V, Arwidson P, Alla F, Luchini S. (2021) COVID-19 vaccine hesitancy in a representative working-age population in France: a survey experiment based on vaccine characteristics. *Lancet Public Health*, 6:e210-e221. www.thelancet.com/public-health

Silva A. L. O, Moreira JC, Martins SR. (2020) COVID-19 and smoking: a high-risk association. *Cad. Saúde Pública*. 36(5):1-4.

TC. Sağlık Bakanlığı Covid Aşısı Bilgilendirme Platformu. (2021). Covid-19 Aşısı Uygulama Stratejisi <https://covid19asi.saglik.gov.tr/>

TC. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu. (2021) Günlük Covid-19 Tablosu. <https://covid19.saglik.gov.tr/>

Vally Z. Public perceptions, anxiety and the perceived efficacy of health-protective behaviours to mitigate the spread of the SARS-Cov-2/COVID-19 pandemic. *Public Health*. 2020;187,67-73.

World Health Organization (WHO). (2021) Coronavirus (Covid-19) Dashboard. Available from: <https://covid19.who.int/>

Wu X, Liu X, Zhou Y, Yu H, Li R, Zhan Q, ... & Wang Y. 3-month, 6-month, 9-month, and 12-month respiratory outcomes in patients following COVID-19-related hospitalisation: a prospective study. *The Lancet Respiratory Medicine*. 2021; 747-754

Yan X, Huang H, Wang C, Jin Z, Zhang Z, He J, ... & Zhu Y. Follow-up study of pulmonary function among COVID-19 survivors 1 year after recovery. *The Journal of Infection*. 2021;404-406

Zhang H, Maa S, Hana T, Qua G, Cheng C, Uy JP, Shaikhc MB, Zhoud Q, Songe EJ, Sunc C. Association of smoking history with severe and critical outcomes in COVID-19 patients: A systemic review and meta-analysis. *European Journal of Integrative Medicine*. 2021;43:1-11.